

Ἡ ἀραγωνικὴ παραλλαγὴ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως καὶ τὸ κάστρον τοῦ Ἀρακλώβου

Υπό Νίκου Α. Βέη (Bees)

(Τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

B'

Κατὰ τὴν Ἀραγωνικὴν παραλλαγὴν τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως τὸ κάστρον τοῦ Ἀρακλώβου ἔγινε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σκορτῶν ἀλλὰ ὑπῆρχε εἰς τὴν βαρανίαν τῆς Γορτυνιακῆς Ἀκοδας (τοῦδε στεοῦ δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ σᾶλων πηγῶν). Ὡς τι δὲ ἡ αὐτὴ παραλλαγὴ ἀναφέρεται περὶ τοῦ Δοξαπατροῦ Βουτζαρᾶ, τοῦ ἀμύντορος τοῦ Ἀρακλώβου. Εἶναι ἐπὶ μέρους ὑμερικά: «Ο Δοξαπατρὸς ἦτο τόσον ωμαλέος, ὅπερε ἡ κορύνη αὐτοῦ εἶχε τόσον βάρος, ὥστε δὲν ἤδυντο νὰ ὑψώσῃ αὐτήν διὰ τῆς μιᾶς χειρός, καὶ δὲ θώραξ, τὸν δποῖον ἔφερεν. εἶχε βάρος 150 λιτρῶν καὶ πλέον» (προβλ. Σ. Π. Λάμπρου. Μικτὰς σελίδας, σ. 420 κ. ἐ.). Εἶναι προφανές, ὅτι κατὰ τὴν μακρὰν χρονικὴν περίοδον, ἡ ὑποίποιη διέρευσεν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' ἀρχομένου αἰώνος. ὅπερ ὁ Δοξαπατρὸς ἀνεδίχθη ἵταμὸς ἀμύντω τοῦ Ἀρακλώβου, μένοι τοῦ Δ'. τελευτῶντος αἰώνος, ὅτε συνεπιλήθη ἡ Ἀραγωνικὴ παραλλαγὴ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως. ἀνεπτύχθησαν ποικίλοι, θυμῷ περὶ τοῦ Δοξαπατροῦ εἰς τοὺς ὄποιούς ἐπὶ μέρους δουλεύεισι ὁ συμπιλητὸς τῆς πρωσηποθείστης παραλλαγῆς. Εἶναι δὲ ἀξιον οπιεῖσθαι τὸ συνομα τοῦ Μορέως δὲν ἀναφέρει, οπτῶς τὸ συνομα τοῦ ἱπρῶ-

ος, ἀλλὰ τὰ παράλληλα χωρία τῶν λοιπῶν παραλλαγῶν τοῦ αὐτοῦ Χρονικοῦ καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις καθιστῶσι δέσμοιον, δτ, πρόκειται περὶ τοῦ Δοξαπατροῦ καὶ οὐχὶ ρ ο α κ ε ί α c. ἀλλὰ μακράς ἀμύνης αὐτοῦ ἐν Ἀρακλώβῳ. Τὸ παράλληλον χωρίον τῆς Ἐλληνικῆς παραλλαγῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως κατὰ τὴν δισταύλην τοῦ κώδικος τῆς Κοπεγχάγης ἔχει, ὡς ἔγινε (στ. 1759—63).

— τὸ Ἀρακλώβον ὅπου κρατεῖ τὸν (δρόγγον) ὅπου τὸ λέγουν τὰ Σκορτά μικρὸν (καστέλιν) ἐμ., κάθεται, πολλὰ ἐις τραχῶν, κάθεται, πολλὰ ἐνι αφειρωμένον (= ὡχυρωμένον), λέγουν δὲ κάποιος τὸ κρατεῖ μόνο τοὺς (Βουτζαρᾶς, Δοξαπατρὴν τὸν λέγουσιν, μέγας στρατιώτης ἐν).

Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἔξαρθῃ τὸ γεγονός, δτε οὐχὶ τόσον τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως καὶ αἱ λοιπαὶ ιστορικαὶ πηγαὶ καὶ τὸ συνολεῖον, δοτὸν δημοφύλην νεοελληνικὰ λογοτεχνίματα συνέβασαν ἄπτε τὸ κάστρον τοῦ Ἀρακλώβου καὶ ὁ γενναῖος αὐτοῦ ἀμύντων νὰ καταστῶσι πράγματα γνωστὰ εἰς τὰς ἑλληνικὰς μάζας. Εἶναι δὲ τὰ λογοτεχνίματα ταῦτα στηρίζομενα ἐπὶ μέρους εἰς τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως, τὸ διήγημα «Ο αὐθέντης τοῦ Μορέως» τοῦ Αλ. Ρ. Ραγκαβῆ (ἐδημοσιεύθη τὸ πρώτον

ἐν τῷ Πανδώρῳ, τόμ. Α' 1850)1) καὶ τὰ δράματα «Μαρία Δοξαπατρῆ» τοῦ Δ. Βερναδάκη (ἐποιήθη καὶ ἔξεδόθη τὸ πρώτων ἐν Μογάχω 1858) καὶ «Τὸ τέκνα τοῦ Δοξαπατρῆ» τοῦ Σοφοκλέους Καρύδη, τὸ τελευταῖον τούτο δράμα ἐστέφθη ἐν τῷ ποιητικῷ δισταύλῳ τοῦ 1868 καὶ ἐπιτύθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν «Ἀθηναῖς, ἀλλ᾽ ἐκυκλοφόρει πολὺ καὶ χειρογράφως μάλιστα ἐν Πελοποννήσῳ.

ται τὸ βυζαντινὸν κάστρον Ἀράκλωβον». Τὸ ἄρθρον τούτο — ἐφ' δοσον γηωρίζω δεν ἔδημοσιεύθη ἔως τῶρα διὰ τοῦ τύπου. «Τὸ Ἀράκλωβον — γράφει δ. κ. Ἀνδρ. Κλεφτογιάννης = «ζητεῖται πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν ἐν ὅ κείται, καὶ εὑρίσκεται εἰς τὰ Κοντοβούνια εὗτας τῆς Τριφυλίας, εἰς τὸν δρόμον Ἀρακλάδιος, Κυπαρισσίας». πρὸς τὴν Ἀνδρούσσαν, Κοράνην. Καλαμάταν, εἰς τὴν κορυφὴν βραχώδους βουνοῦ τῆς δραστειρᾶς Κιάφας. Σέξι, Λυκοβούνιστας.. Τὸ Ἀράκλωβον κείται καὶ εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τραχῶν, δπως τὸ θέλει τὸ Χρονικὸν κατέσται. Παλαιότεροι ἐρευνηταὶ τὸ ἀνέζηπτον ἐν Λακεδαιμονίῳ, Κυνουρίᾳ, Μεγαλοπόλιτίδι, Γορτυνίᾳ. «Η ταπεινότης μου ὑπέρειπε τὸν 1912 εἰρ τὸ ΙΣΤ' Διεθνὲς Συνέδριον τῶν Ἀνατολιστῶν εἰδικὸν ὑπόμνημα περὶ τοῦ τοπογραφικοῦ καθορισμοῦ τοῦ κάστρου τοῦ Ἀρακλώβου. ὑποστηρίθησ, δτι τούτο πρέπει νὰ τοπισθῇ πρὸς τὸ κάστρον τῆς Αλβανίας, κείμενην κατὰ τὴν περιοχὴν τοῦ τέως δῆμου Ἀρόηνς (τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας). ἐπὶ τοῦ δρους Μπουνούκα. Μέγα μέρος τῆς παραχώρης «Ολυμπίας — ὡς διδασκόμενα ἐξ ἀσφαλῶν μαρτυριῶν — ἀνήκειν εἰς τὸν δρόγυνον (= περίον, περιοχὴν) τῶν Σκορτῶν. δπου καὶ τὸ Ἀράκλωβον ἔκειτο (βλέπε ἀνωτέρω τοὺς στίχους τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως). Καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσην τοῦ σχετικοῦ ὑπουργικοῦ απόστολος μου ἄλλοι ἐδευνηταὶ (Σ. Δραγούμης Λογπον, Ν. Γ. Πολίτης, Διον. Πόταρης, Ιωάνν. Α. Κωστόπουλος, Ιωάνν. Σαρῆς ὁ γεωργάρφος Γεωργ. Ἀναγνωστόπουλος, Διον. Π. Καλογερόπουλος) ἐποπθήτησαν ἄλλως τὸ Ἀράκλωβον. Ο δὲ φιλίστως Μεσσήνης κ. Ἀνδρέας Κλεφτογιάννης ἀπέστειλε τὴν 15ην Νοεμβρίου 1938 εἰς τὴν ταπεινότητα μου νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν παρεσκευασμένην γενικωτέσσαν ποιηματείαν περὶ τοῦ κάστρου τοῦ Ἀράκλωβου.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ